

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

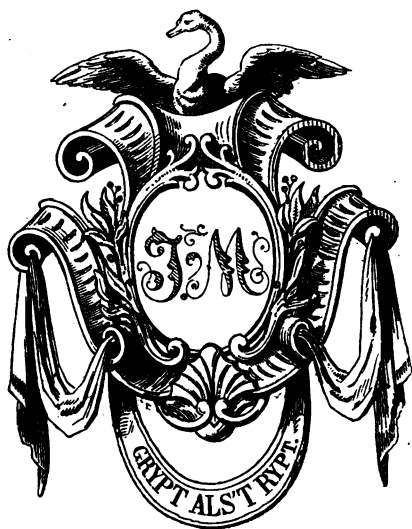
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

UNIVERSITEIT

900000

Lorte wtlegginghen

Van alle de Triumph-Wercken ghemaeckt
ende ghestelt

Ter eeren den Doorluchtichsten

PRINCE CARDINAE

FERDINANDVS

INFANTE VAN HISP.

Op sijn blijde incomfte

Binnen de Stadt van

A N T V V E R P E N

Den 17. April 1635.

Obergelet door H. M. Hub. Neefs Priester.

† Hantwerpen / by Laubereys van Dieſt
Op S. Jans Burch inde d'n witte haefewinden.

49

Tot den Leser.

Beminde Leser alsoo ijghelijck met reden
leer begeerigh is/om het inhoud van dese
heerlijcke Wercken te verstaen / ende veel de
Latijnsche taele niet verstaende sonder vol-
le veruoeghen de selve zijn aenschouwende.
Soo ist dat ick dese moet tot ghetief vande
Liefhebbers hebbe aenbeert / ende alle de
Latijnsche ende Griekische bedietfelen der
Wercken in't Nederlandtschen Dicht met
haesten overgheset/ volgende (soo veel alst
mogelijck is gheueft) den sin van het La-
tijn. Soo daer eenige Dicht-seylen zijn/ sult
de selve verexcuseeren om de groote haeste/
ende by sooveer mijn Werk u ghenoecht/ge-
bruyckt het den Prince ter eeren / ende v. l.
tot gemack/en haert wel.

Tot den Berisper.

Ick weet dat *Momus* sal sijn tanden op my werten,
Maer ick heb vast geschielt op hē niet veel te letten.
Dat hy mer sulck een haest(ean hy)war be e s maeck;
Oft dat hy , soo ick wensch , sijn laster reden staeck.
A 2 Van

Van buntten boven de & Joris Hoogt onder de wapenen
vanden Prince/

*Qui res Casareas stabilisti Victor ad Istrum ;
Casarea Fernande subis molimina porta.*

Gy die cloeck hebt beschermt in Duytslant t'Keyserdom
Comt door de Keyfers-poort, ghy zijt ons vvillecom.

De eerste Stellagie op de Hecheische pleyen.

Bonæ Spei sacrum.

Ter eeren van de goede hope.

Op de rechte sijde hebt een Schilderij / bedienende hoe
den Prince van Barcelona afgevaeren is naar Gerona/
boven staen dese veersen.

N*Eptunus sternente viam, & falsibus austris
Pulsus abit pelago Boreas, & nobile cæli
Depositum placido labens vehit aquare puppis.
O quantos gracili ligna, pro pignore tanto!
Hesperia simul & Belgæ complexa timores.*

Wat is.

N*Eptunus* maeckt de baen; de Suyde winden blafen
En jagen wt de see t'ruer *Aquilonis* rasen;
Het schip op t'stille nat gedragen met gemack,
Uoert (sonder tegenspoet') oprecht een Hemels pack.
De hoop' van t' Spaensche rijk, heeft dit broos hout ge-
laeden, En

En oock van Nederlaet. Des winden doet genaeden.

In't midden

Schilderise bediet hoe blijdelijck den Prince Cardinael
van Nederlant ontfanghen wort. Aldus startet boude

Sol Belgis exorté tuis, decus orbis Iberi,
Anuersam Fernande venis optatus ad urbem.
In te spes arrecta hominum; te publica vota
Iam pridem Arctoi formosum puluera belli.
Excipiunt; genibusque tuis affusa racundens
Belgica, semirutas attollit lætior arces.
In te nostras alius, tibi se reparanda reseruant
Tempora, funestis bellisædaturæ iniis.
Ecce ultro Gradivus iter tibi pandit, & auspex
Circum te nivea volitat Victoria penitus.

Dat is

DE lanck geweste Son, en't noyr genoech gepresen
Licht van het Spaensche rijk onlanckx schoon
opgherefen

In ons droef Nederlandt, Antwerpen heden siet.

Sijt wilcom *Ferdinand* wy sijn in uw ghebiet,

O Coninckx Broer en bloet! nae u wast dat wy wachten,

Al lanck stont ghy geprins in allen onghedachten,

T'is langen tijt geweest, *Fernand*, van alle mensch

V, vanden Noortsehē slaet noch roet, te sien, dē wensch.

Siet hoe d' Nederlandt sijn half verwoeste steden

Niet droefmer, maer vol hoop, en blijfchap offert heden.

Ons trooster ghy alleen, alleen ons hulper sijt,

Door u ist dat alleen can beteren den tijt,

Den tijt, den quaden tijt, cont ghy alleen verjaghen

A 3

En

En geuen ons den Peys, den voorſpoet, in ons daghen,
Den noyt verwonnen Mars uw' leytsman is en vrindt,
Victori ciert uw' hooft; dus corts ons hoop' begint.

Op de lincke ſijde bediedende / hoe den Prince Cardinael
voor Nortlinghen by den Coninck van Hungarien
comt / ſtaet dit veerſken.

Veltrices foriant dextris duo fulmina belli
Auftriacis, diuinis soboles, FERNANDVS uterque
Ad muros Nortlinga tuos; gratatur alumnis
Ister, & elatas iactantior incitat undas,
Quis non Alcida sociatum Theſea cerni
Oebaliſq; putet Spartana ad moenia fratres.

Dat is

TWEE blixems van het heyr hun noyt verwonnen
handen

Te t'ſaemen voegen hier, twee jonge FERDINANDEN
Roy Ooſtenrijckers bloet, bey Helten onvervaert,
Voor Nortlingh in het velt ſiet hoe ſy ſtaen ghepaert.
Den Iſter is verblijt, en ſteyghert ſijn ras drijuen,
Sou geeren heel en al by deſe Helten blijuen.
T'ſchijnt dat Alcides hier met ſijnen Theſeus gaet,
Oft Oebali geſlacht voor Sparten ſaemen ſtaet.

Inde croonen ſtaet *Vota publica* dat is Gemeynen wensch.

Inde andere ſtaet *Lætia publica*. Gemeyne blijſchap.

Inde andere *Genius urbis Antwerp*. t'Gemoet van Antwer.

Op de hinderkens met den haſe ſpelende / *Securitas temporum*. Gheruſte tijden.

Op de Palm-boomen boven / *Summis de pondere vires*.

Recht

Rechte palme luttel past // Oftmen haer wat overlast.
Baniere van den Palmboom is hoe hy meer gelaeden
wort hoe hy meer groept / wilt seggen dat het Oosten-
rijck ghemoet ontwinbaer is.

De Portugiesen.

Aenden Verb Goden.

Op hune Poorte op de zundt sijde in de schilderije too-
nen hoe den Coninck het gouvernement van Neder-
lant overgeeft aen de Prince Cardinael / en hoe Dux-
stant om sijn hulpe roept / en is het ghene dat inde
Latijnsche prose begrepen is.

Boven, op de canten staet eeninghen wapenroef / behaelt
steet de Sweden en rebellen van den Keeser.

Op de rechte sijde beneden staet

Philippus den III. van Hispanien II. Ko-
ninck van Portugael.

Met dit beups

*Casarias Aquilas. cognataque regna tuori
Attingit solum Iouis, & caelestia totat.*

Die t'Keyserdom beschermt, en 't landt van sijne vrienden
Sou lichtlijck Iouis troon aen hem gegeven vinden.

Op de sincke zyde staet Emanuel Coninck van Portu-
gael / met dejs onderscriptie.

Pri-

*Primus odoratos inniētis classibus Indos
Edomui, Gangemque Tago seruire cōgi.*

Eerst temd' ick met mijn volck den wilden Indiaen,
En dede Ganges zijn den Tagus onderdaen.

Op de Noortzyde bedynt het gheschryft ende de prose
daer onder / dat Ferdinandus sal allequaet verjagen / ende
alle goet aenbrengchen.

Se helden op de canten staende bedieden een de ghemeyn
blyschap / d'ander de ghemeyne rust.

Benedē staet op de een zyde Alphonsus Coninck van
Portugael. Dit deyns.

*Victa iacet Numidum metuenda potentia Regum,
Auspiciis Alphonsi tuis, celiq̃ fauore.*

De Affricaensche macht van iegelijck ontfien,
Heb ick door Godes hulp, voor mijne macht, doen ylien.

Op de ander zyde Joannes Coninck van Portugael/
ende dit deyns

*Inuicimus Hispano Lybiam, victricibus armis,
Capta Abyla.*

Ick heb gewonnen Lybia,
Als ick in-nam Abyla.

De

De Philippus poorte.

Inde Huybetterstraet.

Opgherecht ter eeren van de edele af-composte van Oostenrijck
en t'samen van de Doorzuchtighe houwelycken waer mede
Hispanien/ Nederlandt en Oostenrijck vereenicht zijn.

Op de zuyt zijde

Hebt boven Jupiter en Juno alle goet aen het huys van
Oostenrijck wenshende met dese woorden.

*Austria se quantis attollet gloria rebus
Coniugio tali!*

Wat luyster sal het licht van t'huys van Oostenrijck
Vercrijgen door den glans van dit groot houwelyck?

En toonen op de schilderje het houwelyck van Mari-
miliaen van Oostenrijck/ met vrouwe Marie/ de dochter van
Carolus den stouten Hertogh van Brabant.

Gontom Jupiter/ staet de heerschappije/ ende den eeuwighe
Tijdt Bediedende dat de Heerschappije van Oostenrijck een-
wich is.

Op de schilderje van het houwelyck staet dit beestken.

Pulchrâ faciet te prole Parentem.

Van d'alder schoonste Kint, dat iemant wenschen sou,
Sal vader maecken corts, u dese schoone Vrou.

Op de rechte sijde in schilderje hebt ghy Maximiliaen den
Keyser met dit beestje.

B

An:

*Austria iunxisti Burgunda & Belgica iura.
Maxime per thalamos Emiliane tuos.*

Den vorst Maximiliaen door houweliickxen bant
Maeckt een van Oosterijck Bourgonien, Nederlandt.

Onder hem op de selve sijde hebt den Coninck
Philippus den I. I. I.

Reliquias Maurum Hispanis hic expulit oris.

De Ghebroetsel datter noch van Mooren was ghebleven
Heb ick door mijn bestier heel Spanien wtghedreven.

Int midden inde Galderije.

Op de rechte sijde Philippus I..

Belgica Aragonia sociavit sceptrum coronam.

Neerlandt en Aragon tot my toe wt gescheen,
Zijn door mijn houweliick gehecht wel vast by een..

Op de sincke sijde Philippus II..

Eo cum Hesperii iunxisti gradibus orbem.

De landen alle bey van Indien Oost en Weest
Sijn aen de Spaensche croon door desen Vorst gevest.

Tusschen desen het steenen belt / betceckent Hy men den Godt
van de Waplasten.

Op de sincke spde hebt hoven Carolus V.

*Hesús, Saxo, tuis capti, Gallusq, triumphis
Carole nulla Aquilam gens impune lacescit.*

Den

Den Fransman, Sax, en Hes gecomen in u handen
Betoonen, dat soo wie den Arent terght, crijght schanden.

Heeger onder den tegenwoordighen Coninck **Philippus III.**

Latius Aurora dominans Solisq; cubili.

Den desen ist die soeckt sijn groote heerschappy,
Daer Phæbus rijst, oft renst, oft daelt, al veel voorby.

Onder de schilderijc staet dese inscriptie

*Potentiss. Inuictiss. Philippo IV. Hispaniarum, Indiarumq; Monarcha, Belgarum Principi, Philippi III. Fil. Philippi II. Nepos, Imp. Caesaris Caroli V. abnep. Philippi I. pronep. Imp. Cas. Maximiliani I. adnep. pio felici patria patrio, & Sereniss. Principi Ferdinando S. R. E. Card. eius fratri unico auspici-
sissimo, Belgarum Burgundionumq; Gubernatori, Augusta domus Austria perennitati S. P. Q. A. Arcum hunc Philippeum dedicabat.*

Dat is.

**Ter eeren den machtighsten / onwinbaer-
sten Pilippus den IV. Monarch van Spanien
ende Indien / Prince der Nederlanden / den
soone van Philippus den derde / nebe van**

Wij

Phi-

Philippus den tweeden/ ander-nebe van den
 Keyser Carolus den vyfden / voorder-nebe
 van Philippus den eersten (diemen noemt
 den Schoonen/) leegher-nebe van den Key-
 ser Maximiliaen den eerste/ onsen goeden ge-
 luckighen Vaeder des Vaderlandts. Mits-
 gaders den Doorluchtichsten Prince Ferdi-
 nandus Cardinael/ sijnen eenigen broeder/ge-
 wensten Gouverneur van Nederlandt ende
 Borgonien/ heeft de Stadt van Antwerpen
 (wenshende aen het huys van Oostenrijck
 eeuwighe voorspoet en heerschappije) desen
 Philippus boghe opgherecht.

Op de Doortside hebt ghy boven het beeldt van de Godde-
 lijcke voorsichtich:yt/die eeuwighe heerschappije aen het huys
 van Oostenrijck voorseyt met dese woorden.

*His ego nec metas rerum nec tempora pono:
 Imperium sine fine dedi.*

Ken stel hier eynt noch tijt, maer d'hoochste heerschapij
 Wilick dat in dit bloet voor eeuwelijken sij.

Reffens hebt van beyde de sijden de Maene ende Sonne/
 met twee Indiaenen; daer by gebiedt dat Hispanien oft Oosten-
 rijck alle canten heerscht / ende meester is in beyde de Indien.

Hebt wat leger de schilderije van het houwelyck hā Isabel-
 la van Castiliën met Philippus I. Austriacus dooz welck hou-
 welyck Peerlant aen Spanien is gecomen/ en Peerlant aen de
 heer-

heerschappij in beyde de Indien/ soo dese Schildertje intbeldt.

Iunone secunda.

Iuno met u goede ionst

Wordt dit Houwelijk begonst.

Onder de schildertje hebt dese beersen.

Dotales geminis mundi de finibus Indos

Austriadum domus auspicijs sortita secundis

Sparsaque regna tenen pariter cum lumine solis

Nutibus aqua regit famulanten legibus orbem

Altius inuidia sceptrum hac cunctisque verendum

Hostibus, & patrio maiestas proxima celo

Mague Philippe tuafelix in arpe perennet.

Het Oostenrijckx gheslacht aen welck door Hymens banden

Gevallen sijn ten lot bey d'Indiaensche landen

Wiens groote heerschappy de son altijt bestraelt.

T'sy dat sy smorgens rijft t'sy salonts nederdaelt.

Heeft door saeghtmoedicheyt en vriendelijcke wetten

De werelt naer sijn hant nu weten lanck te setten.

Godt, laet her in dees eer, de nydicheyt tot spijs,

Den vyant tot ontfach, doch blijven staen altijt.

En in Philippi stam t'sy kinderen t'sy neven

Soo lanck sal staen den al geduerelijck herleven.

Op de rechte sijde om Icegh de figure van Ferdinandus Coninck van Castilien ende Aragon die sijn dochter Isabella aen Philippus den Schoonen ten houwelijck ghegeven heeft met dit devijs

Vindice me pulsus exultat Iberia Mauris,

Parthenopes domui populus atque Appularura,

B 3

Vasco-

Vasconieque simul saltus celsamque Pyrenen.

Wt Spanien sijn door my de Mooren al gheslagen,
Het moedich Napels rijck heb ick mijn iock doë dragen,
Appulien heb ick oock aen myne croon geheght,
En op Pyrenes sop myn vaendelen gerecht.

Ond' ander sijde hebt ghy Isabella Coninginne van Castiliens
met dit debyg.

*Me curante nouos detegit Iberia mundos,
Veramq, Barbaricus ostendens numina terris,
Mexica Aragoniis iunxit Pruanaq, sceptr.*

Door my heeft Spanien eerst de nieuwe werelt vonden,
Door my is aen twilt volck den rechten Godt gesonden,
Door my is Mexico met Peru rycken schoon
Voor eeuwelyck gehecht aen d' Aragonische croon.

Onder den Coninck Ferdinandus hebt ghy den Prince Car-
dinael / onder wiens vorten staet dit debyg.

*Hunc saltem afflicto iuuenem succurrere secto,
Ne Superi prohibete.*

Gedooght Godt dat doch eens door desen iongen Helt
Ons seer beroerde eeuw in ruste wordt gestelt.

Onder Isabella Coninginne hebt ghy Christus van Oost-
rijck / met dit debyg

Hunc tantum Belgis ostendunt Fata.

Maer verschenen // En verdwenen.

In't midden inde galderije staen Albertus en Isabella ghe-
naedighe Princen van Beerlant / tuschen de wercken staet een
steen en belst / bteekende Opmin / dat is by de Poeten den
Waploft Godt. Onder Albertus dit debyg

Bissenis Martis rabiem compefcuit annos.

Al-

Albertus ben ick die den wreden Oorlooghs Godt
Heb twaelf iaren lanck gehouden in zyn cot.

Onder Isabella dit

Clara nubar Belgis nuper, modo Sydus Olympo.

Ick ben die onlanck was het Licht van Nederlandt,
Van Godt nu als een Sterr' in't Firmament geplang.

Den Keyfers. booghe.

Op de Mære.

Galderje opghereecht ter eeren van het Keyserlijck gheslachte
van Oostenryck.

Hebt in't midden boven de poozte een Pyramide met een
Sonne op beduydende / dat alsoo de son inden Hemel alle Ster-
ren overscheynt alsoo op der aerden het hups van Oostenryck
alle gheslachten overtreft.

Onder de Pyramide dit beersken.

Vnusufficit Orbi.

Een Son, en een Keyserdom

Licht, en heerst genoeg rontom.

t' Glickracher is by naer het selve.

Int begin el van de Galderje / op den Nooyten boeck heb
dit beersken.

Adspice maiorum seriem Fernande tuorum

Cesarees procures quos Austria iactat alumnos

Imperij fatale solum, victricibus armis

Defensum assertumque tibi.

Prins

PRins liet u ouders aen tot t'Keyfers al verheven,
 Die d'Oostenrycksche huys de werelde heeft ghegeven;
 Dat Oostenrycksche huys, aen welck het Keyserrijk
 Schijnt vast te sijn ghehecht van Godt voor eeuwelijck,
 Het Oostenrijckige huys, dat ghy met u soldaeten
 Leeft inden swaersten noyt ghecomen ityt ter baeten,
 Beschermt hebt en verlost van al des vyants macht;
 Door Goddelijcke hulp en mannelijcke cracht.

Deffens de binnenste poorte op de Doortijde.

*Hic neque per dubium pendet Fortuna fauorem,
 Nec nouit mutare vices, sed fixus in omnes;
 Cognatos procedit honos, quemcumque requiras
 Hac de stirpe vium certum est de Cæsare nasci.*

De wanckelbaer fortuyn, die dickmaels keert haer seylē,
 Schijnt heel onwanckelbaer, haer ionst te willen deylē
 Aen dit doorluchtich huys, soo datse niemaant meer
 Als d'Oostenrijckx gheslacht schenckt d'alderhoochste eer
 Ie van Rudolphus af, tot op den dach van heden,
 En is schier noyt de Croon wt dit gheslacht ghetreden.
 Soo dat wie wt dit huys voort comt, oft comen is
 Een Keyfers kint, oft neeu oft selver Keyser is.

Op de Sijtsijde van de Doort.

*Per lauros numerantur, auy semperque renat
 Nobilitate virent, & prolem fata sequuntur
 Continuum similiseruantia lege tenorem.*

In dit vermaert geslacht niet dan met lauwer croonen
 En canmen t'recht vervolgh van sijn voorouders toonen,
 De Vaders ende Soons, iac neuen al, bycans
 Elck sijnen rijck staff, voert elck sijnen Lauwercrans.

Op het eynde bande. Gaelderje Sijnt-west waert.

Hac

H *Ec domus Invidia fines virtute reliquit,
Humanumq; modum. quis enim luescere possit
Quod numquam pereant Stella, quod Iuppiter olim
Possideat calum, quod permeet omnia Phabus?*

D It huys is door de Deucht al lanck soo hooch getogen,
Dat het is al t'gespouw van haet en nydt ontvloghen,
Die d'eer van dit huys haet, die toont dat hem verdrit.
Dat Iupiter van outs het Hemelrijck besit.
Dat noyt het claere licht der sterren can verdwynen!
Dat t'Phæbus al doorsiet door sijn rontloopend' schijnen.

Onder de Pyramide recht boven de poorte van binnen.

I *Imperij columen nutantis & anchora mundi.
Austria, perpetuo vigeat splendore propago,
Quâ non ulla domus diuinum facundior umquam
Æthera Syderibus, terras virtutibus implet.*

G Hy steun van t'Roomsche ryck gy ancker van de landen,
Die waeren sonder u gecomen lanck tot schanden,
V meyn ick Oostenryck, Godt laet u altyt meer
Soo ghy groeyt inde Deucht oock groeyen inde eer.
Hout eeuwelyck het ryck, spyt alle nyders tanden;
Hout eeuwelyck de croon, en Roomschen staff in handen:
Want Hemelen en aerdt vervult ghy Oostenryck,
Om datter is geen huys soo deucht oft Keyser-ryck.

op de poorte van bupren

*Herculis, & Bromij metas Macetumq; Sarissas
Austriadam heroum potuit transcendere virtus.*
Al voorder als de rots van Bacchus, oft de maet
Van Hercules, de pael van d'Oostenryckers staet.

**Elcken keiser heeft sijn erfdicht boven hem van binne de gaek
derij ende hem de bupen van achter bupte de gaek derpe/al dus**

boven RVDOLPHVS I.

*Augustæ diadema domus mihi Sueuica vates,
Fatidicaque pius firmanit voce sacerdos.*

My heeft het Keyferdom met al syn heerlykheyt
Een Swaebfche wyfe vrouw, en Priester toegeleyt.

Achter hem op fijn waepen dit deops / Vtrum laket,
Kieft van twee.

boven ALBERTVS I.

*Victor bisfeno conflexi Marte, cœgi
Naffouium Austriacis prostratum cedere fignis.*

Tweemaal ses iaren lanck ick cloeckelijcken vocht,
En foo Nassou veriaecht door mijnen Arents rocht.

Achter hem dit deops / Fugam Victoria nescit, Victori kent geen
vlucht.

boven FREDERICVS III. den Schoonen.

*Vifapotens nimium Superi gens Austria vobis,
Si folus Latias reget Fredericus habenas:*

Het schoon aen Godt te groot het Oostenryckx gebiet,
Daerom t Ryck niet alleen aen Fredericus liet.

Deops achter adhuc stat, Noch staen ick.

Boven ALBERTVS II.

*Imperium meritis partum dos coniugis auxit,
Binag, Cafarea sociadi regna corone.*

Myn Keyferdom is seer door myne vrouw verbreyt :
Vvaer aen dat zyn door haer twee croonen aengeleyt.

Achter hem / Folle moes, Maek het cort.

Boven FREDERICVS IV.

Lustis his quibus innotuit trieteride sceptrum

Gefsi

Gessi, pacificus non vano nomine Caesar.

Tien mael vyf i aer en dry heb ick de croon ghedreghen,
En soo den naem en daer van vreedfaem Keyser creghen.
Debus achter/Hic regit ille tuetur, Dit hoerscht, dit helpt.

Boven MAXIMILIANVS. I.

Heluetios domui, Venetos, fortesq, Bohemos,

Atque Aquilis docui Belgas seruire Legnes.

Venetien, Switserlandt won ick, en ded' Bohemen

Met den Neoriantfchen Leeuw myn Arents toek opnemen.

Debus/ Per tot discrimina, Door soo veel axt.

Boven CAROLUS V.

Salus Augustorum numeri non ordine prime,

Sed meriti: limas regni cui terminus orbis.

Ses Keyfers zyn u voor, maer comt die achterhaelen

Als ghy u ryck streckt wt, tot acnde werelts paelen.

Debus/ Plus ultra. Noch voorder.

Boven FERDINANDVS I.

Iam senio fessus frater dum destitit Atlas,

Impositum Alcides gessi ceruicibus Orbem.

Als Atlas mijnen broer (tot ouderdom ghecomen)

Uerliet het rijck heb ick Alcides opgenomen.

Debus/ Christo Duce. Van Christo geleyt.

Boven MAXIMILIANUS II.

Rara mihi probitas, rara & clementia, saepe

Conatus sum Belga tuas componere morus.

K' was wonderlijck in Deucht, en Goedertierentheydt,

Hoe gern' had ick ge-eynt Neerlandts oneenicheydt;

Debus/ Dominus providebit, Den Heer sal't voorsien.

C ij

Boven

Boven RUDOLPHUS II.

Es pacis studiis bonus & felicibus armis!

Omnigenas fovi donis & honoribus artes.

In Oorloogh en in peys was ick altyt voorspoedich,
Ded' alle conften eer, en loonden, overvloedich.

Debyjs/ *Adsit*, Dat hy staet by.

Boven MATTIAS,

Coruino Hunniada sceptrique & nominis bares,

Threïcium domui non vno Marte tyrannum.

Het Hongher Coninckryck heb ick seer langh beseten,
En menich-werf den Turck in't velt re neer gesmeten.

Debyjs/ *Firmatum calitus omen*, Van Godt bevesticht.

Boven FERDINANDUS II.

Causa Dei scopus est tibi FERDINANDE, nec umquam

Destituent, confide, suam pia numina causam.

Godts saeck ist die ghy stiert; dus hebt dit vast betrouwen,
Dat Godt syn eyghen saeck door u sal boven houwen.

Debyjs/ *Legitime certanti*, Voor die rechtveerdich steyt.

De twaelf Goden staende tuschen de twaelf Heyers.

SOL oft de Son.

Austriadum per regna meat surgensque cadensque.

r'Sy dat hy rijst, oft ondergaet:

Noyt d'Oostenryckx gebiet verlaet.

PALLAS.

Consiliis Pallas & fortibus instruit armis.

Met raef en stercke waepen cracht

Leert Pallas dit beroomt gellacht.

MARS

MARS VLTOR.

Vltor ouans spoliis Mauors exultat opimis.
Door vetten roof Mars triumphheert,
Als hy door wraeck d'onrecht verneert.

CERES.

Prima dedit leges, Cereris sunt omnia munus.
Ceres alle goet seynt af // Die de eerste wetten gaf.

VVLGANVS.

Austriacis cudo victricia Mulciber arma.
Wapens van onwinbaer stael
Smeed' ick d'Oosters altemaef.

IVNO.

Contulit Austriacis Iuno dotalia scepra.
Door de deucht en houwelyck
Meedert Iuno Oostenryck,

NEPTVNVS.

Austriacum geminus Neptune interluis orbem.
Tweemaels den Neptunus vliet
Door het Oosten-rijckx gebiet.

VESTA.

Vestæadem & terra est tibi qua gens Austria parat.
Vesta, die de aerde is,
Oosten-rijck ghehoorsaem is.

C 3

MER

MERCVRIVS.

Adsis ô facunde Hermes pacisque sequester.
Hermes die wellprekend zijt,
Compt, en ons door peys verblijft.

VENVS VICTRIX.

Insanos Martis cohibet Cytherea furores.
Venus door haer soete list
Martis dullen thoren list.

D I A N A.

Astrorum decus et nemorum Latonia custos.
Sy is 'thiemelsche cieraet,
Die de boschen gade slaet.

IVPITER CVSTOS.

Parco pijs, in terrigenâ mea fulmina vibro.
Mijnen blixem is alleen
Voor den quaden, en anders geen.

Isabellæ Boghe.

Aen S. Jacobs Kerck.

Woven staet

Matri Patriæ calo receptæ.

Desen boogh/ belt tot hoe Isabella inden Hemel door
liefde van Nederlant ingheest, aenden Koninck Phi-
lippus IV. sijnen Vreder naer Heerlant te seyn den/ dat
hy doet onder het beleyt van de oorloghe en pens.

Ter

Ter eerde
van de Moeder des Vaderlands.
inden Hemel verheven.

Onder het belt van den Coninck inde Schilderje.

In utramque paratus
Soo t'hun lust,
Crijgh oft rust:

Onder staet dit devijs.

Post diuam EVGENIEM magni Germanæ Monarchæ
Defensor Belgis præsidiumque venis,
Comprime civiles armis vel pace tumultus,
Consilijq; adsit fida Minerva tuis:
Pro superi quanta est largi indulgentia Regi!
Quæ pietas in te Belgica! quantus amor?
Arma viros S' opes Belgis dedit ante Philippus
Est anima partem nunc dedit ille sua.

Die ons gesonden sij als Leytsman en behoeder
Naer Isabellæ doot, o eenigh Coninckx Broeder
Door wapenen oft peys den wreedén erijgh eens tempt
En al d'ontuchticheyt door wijse raeden dempt.
Is s'Koninckx liefde groot, en qualijck te doorgronden
Om al het gelt en volck dat hy heeft afgesonden
Wie sal verstaen hoe lief dat hy dees landen heeft
Als hy die van sijn siel meer als de helft nu gheeft?

Den

Den Booghe van Ferdinandus.

Inde langhe Nieuſtraet.

Beduyt de victorie over de Swedoifen becomen den
6. Sept. 1635. doo den Coninck van Hongari en ende den
Pins Cardinael.

Op de Goſtſijde.

Boven in t'midden hebt ghy de victorie op vier peer-
den rondom den wapenroof onder de victorie/ dit devijs.

Cum tu prædies nuncis aurora quadrigis:

Mille trophea dabit, Princeps tibi ſerius atas.

Nu hem ſoo ſchoon vertoont den inganck van u leven
Wat luyster dunckt u ſal dan uwen middach geven.

Op beyde de hoeken hebt twee ſterren Caſtor ende
Pollux die de poeten ſenden broeders gheweest te ſijn
inalcanderen ſeer liefhebbende ſijn twee ſterren alſoo ge-
noemt die alſe hun t'samen vertoonen ten tijde van on-
weer/ſijn teekenen van een toecomende calnte. Beduyt
den de twee Ferdinanden ſwaegers / haer vertoonende
inden tempeest voo? Noo?rlinghen ende voo? haer victo-
rie daer calnte maeckende op de rechte ſijde onder de
Sterre dit veerſken.

O vos Tindar da concordia numina fratres
Diuinam tribuiftis opem dextraque leuafiſis
Naufragium commune manu.

O Tijndary geſlacht vereenighde gebroeders.

U

U Goddelijcke hulp sondt ghy ons als behoeders
Als uwe rechte hant heeft Duyflant bygestaen
En d'algemeyne vrees van schipbraeck doen ontgaen,

Op de ander sijde onder de Sterre.

Victoria nulla

*Gratior, aut hominum votis optatior unquam
Contigit.*

Noyt cloecker is wt'tveldt des vyandts macht geslegen,
Noch meer gewenschte vvinst en isser oyt gecregen.

Wat legher op de rechte zijde hebt ghy het beeldt van
den Keyser steen-wijs / waer onder staet ghewapent den
Coninck van Hongarijen.

Het dit debijs.

Optima bello

Dextera, Caesaribus maioribus amula virtus.

Die hant gemeynelijck den crijgh brenghet tot goet ent
Die d'oude Keyfers nae te volgen haer gewent

Op d'ander sijde onder de Sterre hebt ghy het belt van den
Coninck van Hispanien steen-wijs waer onder staet den Prins
Cardinael ghewapent.

Clypeus Belgas nunc protegat, idem

Vnaque pro gemino desudet clymate virtus

Laet doch den selven schilt en vroomicheydt der ermen
Die Duytslant heeft verlost ons Neerlant oock bescher-
men.

Op de rechte sijde hebt ghy 'een steenen belt beteckende de
Catholijcke Religie waer boven staet dit debijs.

Per te tuta fides tibi religiosa parentum

Debetur pietas.

D

Het

Het heylich out geloof, dat schier was neer gevelt
Is door u vroomme hant in sijn geheel gestelt.

Op d' andere zijde het beeldt van Duytslandt dit debijt

Externo male pressa iugo Germania pridem

In priscas iterum respiret libera leges.

Ghy die 't wothepmische jock een wyl tijt hebt ghedragheu/
Schept niet/leest soo ghy pleeght/ghy zijt nu schier ontslagen.
Onder den Hongher dorst hebt ghy het hooft Medusæ afgecap.
Beteekent de ketterije vernedert.

Onder den Prins Caspar een Leeuw banden bliken geslagen.
Verhoont de wreetheddt der Sweden door de Goddelijcke
macht ghetempt.

In 't midden den slaghe van Noortlinghen
de verloopende Sweden.

Onder de slanghe hebt dese woorden: *Concordia fratrum.*
Broedertijcke eenicheyt.

Onder de schilderije dese woorden in prosa dit Latijn:

*Fortiss. & invictiss. Principi Ferdinando Austriaco
Hispan. Infanti, Germania libertatis Assertori, Religionis
Vindici, quod bellicosissimis gentibus ad Nortlingam de-
letis, Prouincias Belgicas faustissimo aduentu suo in spem
optimam erexerit S.P.Q. A. deuotus nomini & celsitudini
eius posuit.*

Dat is

Den cloecken onwinbaren Helt *Ferdinandus* van
Oostenrijck, Infante van Hispanië, Gever vande Duyt-
sche vrijheydt, Beschermmer des Geloofs, om dat hy by
Nort-

Nortlinghen veel wreede natien onder de voet geworpen hebbende, door sijne compst aen Nederlandt de goede van hope leer vernieuwt heeft, heeft desen eerboghe de stadt van Antwerpen gestelt.

Boven de schilerije staet een slanghe tusche de clauwen van twee Arents groitwelyck ghehandelt.

I Nuenero viam Superi Mauritia Virtus
Austriadum obstantes dudum eluctata cateruas,
Ense suo reservauit iter, cessere furoris
Reliquia Gustae tui, Penitusque subactus
Succubuit Boreas debillatque Triones
Disceptrusque Aquilis cecidit victricibus anguis.

Godt heeft den wech ghetoont, en d'Oosterycksche macht
Met Godt en sweert geraeckt door al d'omstaende cracht
Heeft cloeckelyck vernielt, en door de doot doen sweven
Al watter naer de doot Gustaui was ghebleven
In Duytlandt Sax oft Sweedts, meest al het Nots-ghevelt,
Meest al t'cout heyren volck gevanghen oft ghevelt
Soo dat de wreede slangh die t'al scheen op te slocken
Is door den Arents beek geheel van een ghetrocken.

Op de west-zijde van het werck den Triumphē Ferdinandi
over de selue victorie.

Boven in 't midden den Prins Cardinael als een moeghen-
steer triumpherende met dit deuyjs

Felix exoritur belgis inbar.

VErheught u, zijt verblyt o Nederlantsche locht
Die van soo schoone steer, voorspoedigh wordt besocht.

Op beyde zijden staen op de Roomsche maniere byptrekenen/
haer onder staet de manubiis van den bypt.

Staen noch twee helden hebbende croonen inde handt / in de

eene *fides militum*, in d'andere *concordia exercituum*.

Dat is: Trouw der soldaten. T'samen-lypannende leghers.
En wordt uitgeheft dat de gherroutwighedt der soldaten/ende
het wel obereencomē van de legers de oorſake van victorie zyn.

Op d'eynde ſtaen van beyde zijde uitblaesers die den triumph
uitblaesen. Onder een ſtaet:

Non vires acquirit eundo.

Gemeynlijk de ſaem krijght gaende haer ghewas,
Maer deſe ſaem die blijft ſoo zy ten eerſten was.

Op de Doort-zijde

Fama praesentia maior.

Meer als ons wordt vertelt,
VVordt voor ons oogh geſtelt.

Op de Doort-zijde wat leegher ſtaet dit de bijſ

Victor io FERDINANDE ſonet leta vndique tellus

Auget io Austriacas gentilis adorea lauros.

Laet io Ferdinand' door alle landen ſwieren
Nu d'Ooſtenrijckx geſlacht krijght nieuwe lauwerieren
Verwinder Ferdinand door u onwinbaer hant
Waer me de Sweedtiſche macht ſoo cloeck is overmant.

Wat onder hebt ghy de ſchilderije betekende 't Coninck
beraellhept met dit deuyſ

Mittit inexhaustas pia munificentia gazas.

De miltheydt die gheen eyndt en heeft,
Siet wat een ſchat dat hy ons geeft.

Doth

Roep tegher een figure van den Edelboom met een troon op
t'hoofd. -

Quis venerabilior sanguis quae maior origo.

V Vijft my een gheslacht oft bloet
Dat-men meer eer aendoen moet.

Boven in't midden hebt de wapen van Hispanien dit denijg

Auspiciis

PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis.

Door het bestier van

PHILIPPVS den IV. Coninck van Spanien
ende Indien.

Den triumphe in schilderije.

Hier onder dese woorden in 't Latijn

Quae FERNANDE tibi lux circumfusa serenae

Irradians vultus oculis afflavit honores

Te missa atherco victoria circuit axe.

Et modo detractis exultabunda tropheis

Daphnidis aeterna tibi fronde micantia cingit

Tempora, & inde novis gaudens spondere triumphis

Spemque trahens sociam fertur secunda futuri.

Dat is:

Het licht dat u beschiynt, en u ghesicht doet stralen,

Victori is't die Godt laet op u hoofd neerdaelen,

Hy hanckt aen uwen thron den lelt becomen roof,

Hy ciert u jeugdhich hayr met groene laurwer loof,

3

Door

Door haer sult ghy eer corts noch meer triumph becomen.
Soo haer de goede hoop' die sy heeft me genomen,
Ten opslight van u bloet, u deught, u vroomigheydt
Cloeckmoedigh FERDINAND, heeft vlijtigh toegheseydt.

Op de Zuyt-sijde om hooghe hebt dese woorden

Ad diem 11. Septembris venit V. vidit &c.

Van FERDINAND' men segghen magh,
Hy quam Septembris tweeden dagh,
Den vijfden eerst den vyandt fagh,
Den selden sonder meer verdragh
Vecht, vanght hun hooft, en wint den slagh.

Hier onder hebt ghy de voorsichtigheydt des Coninckx in
schilderije.

Sola laboranti potis es succurrere mundo.

Door u hulp gheraeckt alleen
D'arme werelt op de been.

Daer onder hanght het beest van de jonckheydt.

Ingenium caelestis suis velocius annis.

Prins u Goddelijck verstandt
Vwe jaeren overmant.

Over steenen beelden op de noot-sijde de eere.

Amor est decor omnes honosque

Tot meritis FERNANDE tuis.

Daer is gheen soo grooten eer,
Oft FERDINAND verdienter meer.

Op de Zuyt-fijde de deught van cloeckmoedighheyt.

Parcere subiectis & debellare superbos

Hoc virtutis opus.

Spaeren die onderdaenigh sijn,
Dwinghen die wederspannigh sijn.
Twee princelijcke deughden sijn.

Ianus tempel

Op de Welck-merckt.

Bertoont den wensch van Nederlant te zijn dat door den
Prince Cardinael den Peys quame.

Aldus in't midden.

*Vtinam partis terrarū, marique triumphis
Belligeri cludas Princeps, penetralia Iani,
Marsque ferus septem iam panè decennia Belgas
Qui premit, ad Thraces remeet Schysicosque recessus,
Paxque optata diu papulos atque arua reuifat.*

Och oft Godt gave, Prins, dat gy al ons vyanden
Uerwinnende, verjaecht den Mars wt dese landen,
Den Mars, Tweedracht, en twist, en Ketterlyck gewelt,
Dat tien mael seven iaer ons dapper heeft gequelt,
Sluyt Ianus tempel toe, iaeght Mars nae de Barbaren
Laet hem die met den krijgh en wapenen vervaren,
Brengh ons den Peys, den Peys daer iegelijck nae haect,
Waer yder door u compst een vaste hoop op maeckt.

Op

Op de een fide hebt allen het oorlooghs verdriet.
Op d'ander Voorfpoedicheydt van den Paps.
Op de fide van den oorloogh daer staet

Sciffa discordia palla.

Dat is

Oorloogh en tweedrachticheyt
Cleeren fcheurt, herten fcheyt.

Boven twee droeve personagien / de een is *Paupertas*, dat
is *Armode*. D'ander *Luctus*, dat is Droefheyt.

In't midden staet gheschreven *Publica Calamitas*, dat is
ghesendt Algemeyne elende.

Leegher op de pilaren staet wat int Griex ende Latijn / het
Latijn is dit

*Indignus legum auxilio laribusque tribuque,
Qui populos inter cruilia fuscitat arma.*

Noch vier noch locht fy weerdich fijn;
Die van den twift de faeyers fijn.

t Griex beduyt het felve.

Op d'ander fide den Paps met allen fijn goet / daer staet in't
in Latijn en Griex dit Latijn

*O Pax alma datrix opum o pulcherrima Calitum.
Quam te mens fitit ! o moram !*

Peys ons Nederlant bedroeft
Vwe byftant feer behoeft,
Waerom doch foo lanck ghetoeft?

Pacis

Pacis Concordia nutrix,

Moeder is d'eendrachticheyt // Van oprechte Vreedfaenheyt.

Felicitas publica, Het al gemeyn Geluck.

Abundantia, Overvloedicheyt.

Vbertas, Vruchtbaerheydt.

Op de merckt ende andere plaetse hebt eenighe waer-
ghens van den ghemeynen ommegeant / alhier niet
ghestelt als ghemeyn wesende dan sullen misschien wat
die bedieden in onsen tweeden druck by voeghen.

Op de groote merckt

Vertoont de *Violiete camer* / in levende
vertoonningen / hoe dat het *Oostenrijck*
huys de steun is van alle *Godtvruchticheyt*
ende het oprecht Geloof.

Aen het *Beulegat*

De *Gaublom Camer* in levende vertoonin-
ghen bewijst / dat op den *Prins Cardinael*
de hope van heel *Nederlant* is rustende.

E

Op

Op S. Ians Brugghe.

Wordt vertoont hoe Antwerpen op den Prince versoeckt dat hy den Godphandel (die door Mercurius inghebeelt wordt/die schijnt wech te willen vlieggen) toch Antwerpen in sijnen ouden fleur wil stellen / ende het Scheldt sijn vrie Schipbaert verleen. Met dit beersken inde middelste schilderije.

*Ne precor hunc volucres flectat Cyllenius alas
O Princeps, cultamque sibi ne deserat urbem.*

Gedooght niet Prins, dat oyt Mercurius dese stadt Verlaet, die hy soo lief van out tijts heeft gehad.

Boven staet een Schip waer op een compas met twee sterwijzers staet. Dit deijts

Polus non sufficit vnus.

Niet alleen de Noordtsche spil;
Maer de Zuytsch' oock waert Godts wil.

Op de eene zijde hebt ghy in schilderije de overbloedighende met dit deijts boven.

*Aurea securis reuocabit saecula belgis
FERNANDVS, priscumque decus ditiſque refumet
Mercibus omnigenis florens Antuerpia cultus
Largaque succedet secundo copia cornu.*

Sa-

Saturni gulden tijt met alle sijn rijckdommen
Salons door FERDINAND (wie twijfelt) wedercommen,
Antwerpen sal weer coorts in sijnen gulden schijn
Soo't voor den oorlogh was, door coopmanschappen sijn
En d'overvloedigheydt door haren gulden reghen
Sal seynden soo sy plaght, van boven haren segghen.

Beneden staet de figure van Comus Godt der Gastrijke.

Ex opibus lauto nascuntur gaudia Como.

Moeder vande vrolijkheydt
Is de overvloedigheydt

**Op d'andere zijde staet in schilderpe de benaubote van de ar-
moede met dit deuys.**

*Idem compedibus Schaldim dabit ire solutis
Desuetasque iterum ponto decurrere puppes
Pauperies procul, & pallens abscedet egestas
Nec durum ulterius trahabit nauta ligonem.*

De schepèn sullen weer gelijk sy pleghen vaeren.
De schippers sullen vry soo sy voor d'oorlogh waeren
Verlaeten schup en ploegh, en rijdende door't scheldt
T'Antwerpen brengen aen veel coopmanschap en geldt.
Quaey neeringh, quaden tijt, armoede, maegher kaecken
Door FERDINAND verjaeght, en sullen noyt gheraecken
Weer in dees rijcke stadt. Het suer is al voorby,
De soetigheydt compt aen, dus borghers maeckt u bly.

**Op de toterste zijde staet het beeldt van de vernustheydt met
dit teeken.**

Occultas solers industria repperit artes.

Die vernuft is en versint,
Veel verholen consten vint.

Den Booghe van Ferdinandus.

Inde langhe Nieuſtraet.

Beduyt de victorie over de Swedoifen becomen den
6. Sept. 1635. doo? den Coninck van Hongari en ende den
Prins Cardinael.

Op de Goſtſijde.

Boven in t'midden hebt ghy de victorie op vier peer-
den rondom den wapenroof onder de victorie/ dit devijs.

Cum tuâ præ adiet nineis aurora quadrigis:

Mille trophea dabit, Princeps tibi ſerior atas.

Nu hem ſoo ſchoon vertoont den inganck van u leven
Wat luyſter dunckt u ſel, dan uwen middach geven.

Op beyde de hoecken hebt twee ſterren Caſtor ende
Pollux die de poeten ſenden broeders gheweest te ſijn
malcanderen ſeer liefhebbende ſijn twee ſterren alſoo ge-
noemt die alſe hun t'samen vertoonen ten tijde van on-
weer/ſijn teekenen van een toecomende calmitte. Beduyt
den de twee Ferdinanden ſwaegers / haer vertoonende
inden tempeest voo? Doo?rlinghen ende doo? haer victo-
rie daer calmitte maeckende op de rechte ſijde onder de
Sterre dit verſken.

O vos Tindar da concordia numina fratres

Diuinam tribuſtis opem dextraque leuſtis

Naufragium commune manu.

O Tijndary geſlacht vereenighde gebroeders.

U

U Goddelijcke hulp sondt ghy ons als behoeders
Als uwe rechte hant heeft Duyllant bygestaen
En d'algemeyne vrees van schipbraeck doen ontgaen,

Op de ander sijde onder de Sterre.

Victoria nulla

*Gratior, aut hominum votis optatior unquam
Contigit.*

Noyt cloecker is wt 'tvelde des vyandts macht geslegen,
Noch meer gewenschte vvinst en isser oyt gecregen.

**Wat leegher op de rechte zijde hebt ghy het beeldt van
den Keyser steen-wijs / waer onder staet ghewapent den
Coninck van Hongarijen.**

Het dit debijs.

Optima bello

Dextera, Caesaribus maioribus amula virtus.

Die hant gemeynelijck den crijgh brenghet tot goet ent
Die d'oude Keyzers nae te volgen haer gewent

**Op d'ander sijde onder de Sterre hebt ghy het beeldt van den
Coninck van Hispanien steen-wijs waer onder staet den Prins
Cardinael ghewapent.**

Clypeus Belgas nunc protegat, idem

Vnaque pro gemino desudet clymate virtus

Laet doch den selven schilt en vroomicheydt der ermen
Die Duytslant heeft verlost ons Neerlant oock bescher-
men.

**Op de rechte sijde hebt ghy 'een steenen beeldt beteckende de
Catholijcke Religie waer boven staet dit debijs.**

Per te tuta fides tibi religiosa parentum

Debetur pietas.

D

Het

Het heylich out geloof, dat schier was neer gevelt
Is door u vroomen hant in sijn geheel gestelt.

Op d'andere zijde het beelddt van Duytslandt dit debijt

Externo male pressa iugo Germania pridem

In priscas iterum respiret libera leges.

Ghy die t'wethemische jock een wyl tijt hebt ghedraghen/
Schept moed/leest soo ghy pleeght/ghy zijt nu schier ontslagen.
Onder den Dongher bozst hebt ghy het hooft Medusa afgecap.
Beteekent de ketterije vernedert.

Onder den Prins Carl een Leeuw vanden blixem geslagen.
Verhoont de wreethed der Sweden door de Goddelijcke
macht ghetempt.

In t'midden den slag van Doortlinghen
de verloopende Sweden.

Onder de slanghe hebt dese woorden: *Concordia fratrum.*
Broederlijcke eenicheyt.

Onder de schilderije dese woorden in prosa dit Latijn:

*Fortiss. & invictiss. Principi Ferdinando Austriaco
Hispan. Infanti, Germaniae libertatis Assertori, Religionis
Vindici, quod bellicosissimis gentibus ad Nortlingam de-
letis, Prouincias Belgicas faustissimo aduentu suo in spem
optimam erexerit S.P.Q. A. deuotus nomini & celsitudini
eius posuit.*

Datis

Den cloecken onwinbaren Helt *Ferdinandus* van
Oostenrijck, Infante van Hispanië, Gever vande Duyt-
sche vrijheydt, Beschermmer des Geloofs, om dat hy by
Nort-

Nortlinghen veel wreede natiën onder de voet geworpen hebbende, door sijne compst aen Nederlandt de goede van hope leer vernieuwt heeft, heeft desen eerboghe de stadt van Antwerpen gestelt.

Boven de schilerijs staet een slanghe tusche de clautwen van twee Arens grootselijck ghehandelt.

I Nuenerè viam Superi Mauortia Virtus
Austriadum obstantes dudum eluctata cateruas,
Ense suo reseruaui iter, cessere furoris
Reliquia Gustae tui; Penitusque subactus
Succubuit Boreas debillatque Triones
Disceptusque Aquilis cecidit victricibus anguis.

Godt heeft den wech ghetoont, en d'Oosterycksche macht
Met Godt en sweert geraeckt door al d'omstaende cracht
Heeft cloeckelyck vernielt, en door de doot doen sweven
Al watter naer de doot Gustaui was ghebleven
In Duytlandt Sax oft Sweedts, meest al het Nots-ghewelt,
Meest al t'cout heyren volck gevanghen oft ghevelt
Soo dat de wreede slangh die t'al scheen op te slocken
Is door den Arens beek geheel van een ghetrocken.

Op de west-zyde van het werck den Triumphe Ferdinands
over de selbe historie.

Boven in 't midden den Prince Cardinaet als een moeghen-
sterre triumpherende met dit deuys

Felix exoritur belgis inbar.

Verheught u, zijt verblyt o Nederlantsche locht
Die van soo schoone steer, voorspoedigh wordt besocht.

Op beyde zyden staen op de Roomsche maniere kuyttekenen/
daer onder staet de manubijs van den kuyt.

Staen noch twee helden hebbende croonen inde handt / in de

ene fides militum, in d'andere concordia exercituum.

Dat is: Trouw der soldaten. T'samen-lypannende legheers.
En wordt wtgeheelt dat de gheeroutwigheden der soldaten/ende
het wel obereencomē van de legers de oorſake van victorie zijn.
Op d'eynde ſtaen van beyde zijde wtblaesers die den triumph
wtblaesen. Onder een ſtaet:

Non vires acquirit eundo.

Gemeynlijk de faem krijght gaende haer ghewas,
Maer dese faem die blijft ſoo zy ten eerſten was.

Op de Hoort-zijde

Fama praesentia maior.

Meer als ons wordt vertelt,
VVordt voor ons oogh geſtelt.

Op de Hoort-zijde wat leegher ſtaet dit de bijl
Victor io FERDINANDE ſonet leta vndique tellus
Auget io Austriacas gentilis adorea lauros.

Laet io Ferdinand' door alle landen ſwieren
Nu d'Ooſtenrijckx geſlacht krijght nieuwe lauwerieren
Verwinder Ferdinand door u onwinbaer hant
Waer me de Sweedtiſche macht ſoo cloeck is overmant.

Wat onder hebt ghy de ſchilderije betekende 's Coninckx
heraelheden met dit deuyſe

Mittit inexhaustas pia munificentia gazas.

De miltheydt die gheen eyndt en heeft,
Siet wat een ſchat dat hy ons geeft.

Doel

Noch tegher een figure van den Edelboom met een troon op
t'hoofd. -

Quis venerabilior sanguis que maior origo.

VVijft my een gheslacht oft bloet
Dat-men meer eer aendoen moet.

Boven in't midden heft de wapen van Hispanien dit deuijs

Auspiciis

PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis.

Door het bestier van

PHILIPPVS den IV. Coninck van Spanien
ende Indien.

Den triumphe in schilberije.

Hier onder dese woorden in 't Latijn

*Que FERNANDE tibi lux circumfusa serenis
Irradians vultus oculis affluit honores
Te missa athereo victoria circuit axe.
Et modo detractis exultabunda tropheis
Daphnidis aeterna tibi fronde micantia cingit
Tempora, & inde nouis gaudens spondere triumphis
Spemque trahens sociam fertur secunda futuri.*

Dat is:

Het licht dat u beschijnt, en u ghesicht doet stralen,
Victori is't die Godt laet op u hoofd neerdaelen,
Hy hanckt aen uwen throon den lelt becomen roof,
Hy ciert u jeugdhigh hayr met groene laurwer loof,

3

Door

Door haer sult ghy eer corts noch meer triumph becomen.
Soo haer de goede hoop' die sy heeft me genomen,
Ten opsight van u bloet, u deught, u vroomigheydt
Cloeckmoedigh FERDINAND, heeft vlijtigh toegheleydt.

Op de Zuyt-sijde om hooghe hebt dese woorden
Ad diem 11. Septembris venit V. vidit &c.

Van FERDINAND' men segghen magh,
Hy quam Septembris tweeden dagh,
Den vijfden eerst den vyandt fagh,
Den sefden sonder meer verdragh
Vecht, vanght hun hooft, en wint den slagh.

Hier onder hebt ghy de boosfichtigheydt des Coninckx in
schilderije.

Sola laborant i potis es succurrere mundo.

Door u hulp gheraectt alleen
D'arme werelt op de been.

Daer onder hanght het beelot van de jonckheydt.

Ingenium caeleste suis velocius annis.

Prins u Goddelijck verstandt
Vwe jaeren overmant.

Om twee steenen beelden op de noot-sijde de eere.

Amor est decor omnes honosque

Tot meritis FERNANDE tuis.

Daer is gheen soo grooten eer,
Oft FERDINAND verdienter meer.

Op de Zuyt-fyde de deught van cloeckmoedigheden.

Parcere subiectis & debellare super bos

Hoc virtutis opus.

Spaeren die onderdaenigh sijn,
Dwinghen die wederspannigh sijn.
Twee princelijcke deughden sijn.

Ianus tempel

Op de Welck-merckt.

Bertoont den wensch van Nederlant te zijn dat door den
Prince Cardinael den Peys quame.

Aldus in't midden.

*Vtinam partis terrarū, marique triumphis
Belligeri cludas Princeps, penetralia Iani,
Marsque ferus septem iam panē decennia Belgas
Qui premit, ad Thraces remeet Schyzicosque recessus,
Paxque optata dū papulos atque arua reuisat.*

Och oft Godt gave, Prins, dat gy al ons vyanden
Uerwinnende, verjaecht den Mars wt dese landen,
Den Mars, Tweedracht, en twist, en Ketterlyck geweld,
Dat tien mael seven iaer ons dapper heeft gequelt,
Sluyt Ianus tempel toe, iaeght Mars nae de Barbaren
Laet hem die met den krijgh en wapenen vervaren,
Brengt ons den Peys, den Peys daer iegelijck nae haecht,
Waer yder door u compst een vaste hoop op maeckt.

Op

Op de een fide hebt allen het oorlooghs verbodt.
Op d'ander Dooſpoedicheydt van den Pape.
Op de fide van den oorloogh daer ſtaet

Sciffa discordia palla.

Dat is

Oorloogh en tweedrachticheyt
Cleeren ſcheurt, herten ſcheyt.

Boven twee droeve perſonagien / de een is *Paupertas*, dat
is Armode. D'ander *Luſtus*, dat is Droefheyt.

In't midden ſtaet gheſchreven *Publica Calamitas*, dat is
gheſendt Algemeyne elende.

Teegher op de pilaren ſtaet wat int Griekx ende Latijn / het
Latijn is dit

*Indignus legum auxilio laribusque tribuque,
Qui populos inter civilia ſuſcit at arma.*

Noch vier noch locht ſy weerdich ſijn;
Die van den twiſt de ſaeyers ſijn.

tGriekx beduyt het ſelbe.

Op d'ander fide den Pape met allen ſijn goet / daer ſtaet in't
in Latijn en Griekx dit Latijn

*O Pax alma datrix opum o pulcherrima Celitum
Quam te mens ſirit ! o moram !*

Peys ons Nederlant bedroeft
Vwe byſtant ſeer behoeft,
Waerom doch ſoo lanck ghetoeft?

Pactis

Pacis Concordia nutrix,

Moeder is d'eendrachticheyt // Van oprechte Vreedfaemheyt.

Felicitas publica, Het al gemeyn Geluck.

Abundantia, Overvloedicheyt.

Vbertas, Vruchtbaerheydt.

Op de merckt ende andere plaetse hebt eenighe waer-
ghens van den ghemeynen ommeeganc / alhier niet
ghestelt als ghemeyn wesende dan sullen misschien wat
die bedieden in onsen tweeden druck by voeghen.

Op de groote merckt

Vertoont de Violiere camer / in levende
vertoonninghen / hoe dat het Dostentijck
huys de steun is van alle Godtvruchticheyt
ende het oprecht Geloof.

Aen het Heulegat

De Gaublom Camer in levende vertoonin-
ghen bewijst / dat op den Prins Cardinael
de hope van heel Nederlant is rustende.

E

Op

Op S. Ians Brugghe.

Wordt vertoont hoe Antwerpen op den Prince ver-
soeckt dat hy den Coophandel (die door Mercurius wa-
ghebeelt wordt/die schijnt wech te willen vlieghe) toch
Antwerpen in sijnen ouden fleur wil stellen / ende het
Scheldt sijn vrie Schipbaert verleen. Het dit veers-
ken inde middelste schilderije.

*Ne precor hunc volucres flestat Cyllenius alas
O Princeps, cultamque sibi ne deferat urbem.*

Gedooght niet Prins, dat oyt Mercurius dese stadt
Verlaet, die hy soo lief van out tijts heeft gehad.

Boven staet een Schip waer op een compas met twee ster-
wijfers staet. Dit deijts

Polus non sufficit vnus.

Niet alleen de Noordtsche spil,
Maer de Zuytsch' oock waert Godts wil.

Op de eene zijde hebt ghy in schilderije de overbloedigheden
met dit deijts boven.

*Aurea securis reuocabit saecula belgis
FERNANDVS, prisumque decus dutesque resumat
Mercibus omnigenis florens Antuerpia cultus
Largaque succedet facundo copia cornu.*

Sa-

Saturni gulden tijt met alle sijn rijkdommen
Salons door FERDINAND (wie twijfelt) wedercommen,
Antwerpen sal weer corts in sijnen gulden schijn
Soo't voor den oorlogh was, door coopmanschappen sijn
En d'overvloedigheydt door haren gulden reghen
Sal seynden soo sy plaght, van boven haren seggen.

Beneden staet de figure van Comus Godt der Gastrijke.

Ex opibus lauto nascuntur gaudia Como.

Moeder vande vrolijkheydt
Is de overvloedigheydt

**Op d'andere zijde staet in schilderde de benauwte van de ar-
moede met dit deuytje.**

*Idem compedibus Schialdim dabit ire solutis
Desuetasque iterum ponto decurrere puppes
Pauperies procul, & pallens abseedet egestas
Nec durum ulterius tractabit nauta ligonem.*

De schepèn sullen weer gelijk sy pleghen vaeren.
De schippers sullen vry soo sy voor d'oorlogh waeren
Verlaeten schup en ploegh, en rijdende door't scheldt
T'Antwerpen brengen aen veel coopmanschap en geldt.
Quaey neeringh, quaden tijt, armoede, maegher kaecken
Door FERDINAND verjaeght, en sullen noyt gheraecken
Weer in dees rijke stadt. Het suer is al voorby,
De soetigheydt compt aen, dus borghers maeckt u bly.

**Op de tusterste sijde staet het beeldt van de vernuftigheydt met
dit teechen.**

Occultas solers industria repperit artes.

Die vernuft is en versint,
Veel verholen consten vint.

Aen de Munte.

Hebben de Munters / den Peruaenschen
silverbergh Potosi ghestelt.

Op de Noxt sijde.

Hebt boven op den Bergh in eenen boom hanghen het gulde
Blies.

Pretium non vile laborum: dat is / t' is de pijnre weert

Bteekent dat het gulde blies de moepte wel weert was die
Jasoudaer om dede / ten tweeden dat de groote misaemheyt
van t' gelt den arbeit der Munters versoet.

Inden Bergh is rontom berriert met eenighe stucken gelt /
hebbende s' Coninckr munte.

In midden een staet het belt des Coninckr op een stuck
gelt waer onder dit debijs.

SOL & LVNA

HispaniarVM regi, Deofakente;

aVrl & argentI thesaVres.

Dat is.

Son en Maen, brenghen
aen Den Vorst Van Hispanien

HhILippVs

GoVr en sILVer Voorts

In't midden sit Moneta dat is de Munte.

Dit debijs daer onder.

aVrea perV, argentI fer potosi

ab aVrl & argentI & arIs MonetarIIs

DefertVr.

Dat is aldus.

Prins, V ter eeren, hebben Wy MVnters Van antWerpen
hier Dlt geberghate Potosi gestlcht.

Op

Op de ander sijde.

Boven staet Hercules dootslaende den Dzaeck om de gulde Appelen van Hesperien te becomen.

Hier sit inde Smisse eenen Vulcanus smeedende op des Smisse staet gheschreven.

Aurum potentius ictu

Fulmineo.

r'Gout ist, dat vermach

Meer als den blixem slach.

Boven de smisse staet dit deops/

argentifer protosI

ararIVM thesaVri perpetVI

nerVV's beLLo DatVr.

De goVt en sILVer-ryCke (Chat)ste van het perVaens' potosI.

Is den SpaensChen KonInCkx Legers CraCht.

Onder de Smisse.

Argenti locuples aurique pecunia vnis

Quas regi infernos gaudet ut auferretis Gazas

Mulciber artificii prospero sacrae Moneta.

Vulcanus ben ick die, de goudt en siluer platen

(Die onvolmaeckt en plomp, wt de perusche straten.

Den Spaenschē Coninc cryght) met haemers en gewicht

En Conincklijke munt in dese Smis verlicht.

Aende poorte van het hof

van S. Michils.

Wort betoont datde Prince van ionckx hem begeeft tot
hoome werken.

3

Boven

Bobem inden Tautortice

Ardua per praecepta gloria tendit iter.

De deucht en siet geen hoogde aen//maer kiest meest es steyle baē

Ardua, saxosa virtutis semita cliuo.
Calcatur Fernande tibi, male suada voluptas
Pellitur auspiciis Fida & virtute Minervae,
I felix comitante Dea. Sic itur ad astra
Hunc te sublimi qua tender adorea templo,
Herculeoque manet non impar fama labori.

AL is den wech der Deucht vel rauw en steyle steenen,
 Nochtans gaet gy hem op met onversaede beenen,
 Onwinbaer *Ferdinand*, door *Palladis* bestier
 Versmaet hy als een Helt het dertel lusten dier,
 Gaet soo voorts onversaert *Minervae* sal u leyden
 Tot op *Olympi* sop, daer sy met lauter meyen
 Die daer in r'huys van d'eer gedurich scheutich staen,
 Sal stellen op u hooft, soo gy maet voorts wilt gaen,
 En wacht geen minder croon als *Hercules* te dragen,
 Die in u groene ieght helpt al u lasten dragen.

Op dander sijde naer het Casteel

Flexibus aligeri delasa, & cuspide fixa
Vt cecidit magno sub Bellerophonte Megera.
Haud secus inuicta Fernandi robore, dira
Concidet haereseos rabies dilapsa, calo
Vnanimes tandem iungit concordia Belgas.

Bellerophon versloegh door sijn geveleughelt peert
Megara Leeuw in t'hoof en fellen *Draeck* in steert,
 Alsoo sal *Ferdinand* de Ketteryen vellen
 En heel ons *Nederlandt* in peys en ruste stellen.

F I N I S.

Vidit Z. van Hontsum Canonicus Poenitentiarius
 Antuerp. Lib. Cenfor.

Q.51651.

Het heylich out geloof, dat schier was neer gevelt
Is door u vroomen hant in sijn geheel gestelt.

Op d' andere zijde het beeldt van Duytslandt dit debijt

Externo male pressa iugo Germania pridem

In priscas iterum respiret libera leges.

Ghy die t' wtheymsche jock een wijl tijts hebt ghedragheu/
Schept moer/leest soo ghy pleeght/ghy zijt mi schier ontslagen.
Onder den Hongher vorst hebt ghy het hooft Medula afgecap't.
Beteekent de Ketterijc vernedert.

Onder den Prins Caspar een Leeuw banden blixem geslagen.
Verhoont de wyzeheyt der Sweden door de Goddelijcke
macht ghetempt.

In t' midden den slaghe van Noortlinghen
de verloopende Sweden.

Onder de slanghe hebt dese woorden: *Concordia fratrum.*
Broedertijcke eenicheyt.

Onder de schilderijc dese woorden in prosa dit Latijn:

*Fortiss. & invictiss. Principi Ferdinando Austriaco
Hispan. Infanti, Germania libertatis Assertori, Religionis
Vindici, quod bellicosissimis gentibus ad Nortlingam de-
letis, Prouincias Belgicas faustissimo aduentu suo in spem
optimam erexerit S.P.Q. A. deuotus nomini & celsitudini
eius posuit.*

Dat is

Den cloecken onwinbaren Helt *Ferdinandus* van
Oostenrijck, Infante van Hispanië, Gever vande Duyt-
sche vrijheydt, Beschermmer des Geloofs, om dat hy by
Nort-

Nortlinghen veel wreede natien onder de voet geworpen hebbende, door sijne compst aen Nederlandt de goede van hope leer vernieuwt heeft, heeft desen eerboghe de stadt van Antwerpen gestelt.

Boven de schilerijs staet een slanghe rufche de clautwen van twee Arents grouswelick ghehandelt.

I Nuenero viam Superi Mauortia Virtus
Austriadum obstantes dudum eluctata cateruas,
Ense suo reseruauit iter, cessere furoris
Reliquiae Gustae tui; Penitusque subactus
Succubuit Boreas debillatque Triones
Disceptusque Aquilis cecidit viridicibus anguis.

Godt heeft den wech ghetoont, en d'Oosterycksche macht
Met Godt en sweert geraeckt door al d'omstaende cracht
Heeft cloeckelyck vernielt, en door de doot doen sweyen
Al watter naer de doot Gustaui was ghebleven
In Duytlandt Sax oft Sweedts, meest al het Nots-ghewelt,
Meest al t'cout heyren volck gevanghen oft ghevelt
Soo dat de wreede slangh die t'al scheen op te slocken
Is door den Arents beek geheel van een ghetrocken.

Op de west-zyde van het werck den Triumphe Ferdinands
over de selue victorie.

Boven in 't midden den Pius Cardinaet als een moeghen-
sterre triumpherende met dit deuys

Felix exoritur belgis inbar.

Verheught u, zijt verblyt o Nederlandtsche locht
Die van soo schoone steer, voorspoedigh wordt besocht.
Op beyde zyden staen op de Roomsche maniere huyt tekenen/
Daer onder staet de manubis van den huyt.
Staen noch twee helden hebbende croonen inde handt / in de

eene ~~faat~~ fides militum, in d'andere concordia exercituum.

Dat is: Trouw der soldaten. T'samen-~~spannende~~ leghers.
En wordt toegeheft dat de gherechtigheden der soldaten/ende
het voel overeencomē van de legers de oorſake van victorie zijn.

Op d'eynde ſtaen van beyde zijde uitblaesers die den triumph
uitblaesen. Onder een ſtaet:

Non vires acquirit eundo.

Gemeynlijk de faem krijght gaende haer ghewas,
Maer dese faem die blijft ſoo zy ten eerſten was.

Op de Doort-zijde

Fama praesentia maior.

Meer als ons wordt vertelt,
VVordt voor ons oogh geſtelt.

Op de Doort-zijde wat leegher ſtaet dit de bijſ
Victor io FERDINANDE ſonet leta vndique tellus
Auget io Austriacas gentilis adorea lauros.

Laet io Ferdinand' door alle landen ſwieren
Nu d'Ooſtenrijckx geſlacht krijght nieuwe lauwerieren
Verwinder Ferdinand door u onwinbaer hant
Waer me de Sweedtiſche macht ſoo cloeck is overmant.

Wat onder heft ghy de ſchilderije betekende 's Coninckx
heraelheden met dit deuyſ

Mittit inexhaustas pia munificentia gazas.

De miltheydt die gheen eyndt en heeft,
Siet wat een ſchat dat hy ons geeft.

Doch

Doet tegher een figure van den Edelboom met een troon op
t'hoofd.

Quis venerabilior sanguis quæ maior origo.

V Vijft my een gheslacht oft bloet
Dat-men meer eer aendoen moet.

Boven in't midden hebt de wapen van Hispanien dit denijg

Auspiciis

PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis.

Door het bestier van

PHILIPPVS den IV. Coninck van Spanien
ende Indien.

Den triumphe in schilderije.

Hier onder dese woorden in 't Latijn

Quæ FERNANDE tibi lux circumfusa serenæ

Irradians vultus oculis afflavit honores

Te missa athereo victoria circuit axe.

Et modo detractis exultabunda tropheis

Daphnidis æterna tibi fronde micantia cingit

Tempora, & inde novis gaudens spondere triumphis

Spemque trahens sociam fertur secura futuri.

Dat is:

Het licht dat u beschiijnt, en u ghesicht doet straelen,

Victori is't die Godt laet op u hoofd neerdaelen,

Hy hanckt aen uwen throon den leest becomen roof,

Hy ciert u jeugdhigh hayr met groene laurwer loof,

3

Door

Door haer sult ghy eer cortis noch meer triumph become.
Soo haer de goede hoop' die sy heeft me genomen,
Ten opsight van u bloet, u deught, u vroomigheydt
Cloeckmoedigh FERDINAND, heeft vlijtigh toeghefeydt.

Op de Zuyt-sijde om hooghe hebt dese woorden

Ad diem 11. Septembris venit V. vidit &c.

Van FERDINAND' men segghen magh,
Hy quam Septembris tweeden dagh,
Den vijfden eerst den vyandt sagh,
Den sesden sonder meer verdragh
Vecht, vanght hun hooft, en wint den slagh.

Hier onder hebt ghy de boozsichtigheydt des Coninckx in
schilderije.

Sola laboranti potis es succurrere mundo.

Door u hulp gheraeckt alleen
D'arme werelt op de been.

Daer onder hanght het beeldt van de jonckheydt.

Ingenium caeleste suis velocius annis.

Prins u Goddelijck verstandt
Vwe jaeren overmant.

Om twee steenen beelden op de noot-sijde de eere.

Amor est decor omnes honosque

Tot meritis FERNANDE tuis.

Daer is gheen soo grooten eer,
Oft FERDINAND verdienter meer.

Op

Op de Zuyt-fyde de deught van cloeckmoedigheden.

Parcere subiectis & debellare superbos

Hoc virtutis opus.

Spaeren die onderdaenigh sijn,
Dwinghen die wederspannigh sijn.
Twee princelijcke deughden sijn.

Ianus tempel

Op de Welck-mercht.

Bertoont den wensch van Nederlant te zijn dat door den
Prince Cardinael den Peys quame.

Aldus in't midden.

*Vtinam partis terrarū, marique triumphis
Belligeri cludas Princeps, penetralia Iani,
Marsque ferus septem iam panè decennia Belgas
Qui premit, ad Thraces remeet Schyzicosque recessus,
Paxque optata diu papulos atque arua reuifcit.*

Och oft Godt gawe, Prins, dat gy al ons vyanden
Uerwinnende, verjaecht den Mars wt dese landen,
Den Mars, Tweedracht, en twist, en Ketterlyck geweld,
Dat tien mael seven iaer ons dapper heeft gequelt,
Sluyt Ianus tempel toe, iaecht Mars nae de Barbaren
Laet hem die met den crijgh en wapenen vervaren,
Brenge ons den Peys, den Peys daer iegelijck nae haect,
Waer yder door u compst een vaste hoop op maeckt.

Op

Op de een fide hebt allen het oozlooghs verbziet.
Op d'ander Doospoedicheydt van den Peps.
Op de fide van den oozloogh daer staet

Sciffa discordia palla.

Dat is

Oorloogh en tweedtrachticheyt
Cleeren fcheurt, herten fcheyt.

Boven twee droeve personagien / de een is *Paupertas*, dat
is Armode. D'ander *Luetus*, dat is Droefheyt.

In't midden staet gheschreven *Publica Calamitas*, dat is
ghesepdt Algemeyne elende.

Neegher op de pilaren staet wat int Griekx ende Latijn / het
Latijn is dit

*Indignus legum auxilio laribusque tribuque,
Qui populos inter ciuilia suscitāt arma.*

Noch vier noch locht sy weerdich sijn;
Die van den twist de saeyers sijn.

tGriekx beduyt het selbe.

Op d'ander fide den Peps mer allen sijn goet / daer staet in't
in Latijn en Griekx dit Latijn

*O Pax alma datrix opum o pulcherrima Celitum
Quam te mens fitit ! o moram !*

Peys ons Nederlant bedroeft
Vwe bystant seer behoeft,
Waerom doch soo lanck ghetoeft?

Pacis

Pacis Concordia nutrix,

Moeder is d'eendrachticheyt // Van oprechte Vreedfaemheyt.

Felicitas publica, Het al gemeyn Geluck.

Abundantia, Overvloedicheyt.

Vbertas, Vruchtbaerheydt.

Op de merckt ende andere plaetse hebt eenighe waer-
ghens van den ghemeynen ommegeanck / alhier niet
ghestelt als ghemeyn wesende dan sullen mischien wat
die bedieden in onsen tweeden druck by voeghen.

Op de groote merckt

Vertoont de *Violiete camer* / in levende
bertooninghen / hoe dat het *Oostenrijck*
huys dē steun is van alle *Godtvruchticheyt*
ende het oprecht *Geloof*.

Aen het *Heulegat*

De *Gaublom Camer* in levende bertoonin-
ghen bewijst / dat op den *Prins Cardinael*
de hope van heel *Nederlant* is rustende.

E

Op

Op S. Ians Brugghe.

Wordt vertoont hoe Antwerpen op den Prince ver-
soeckt dat hy den Coophandel (die door Mercurius wa-
ghebeelt wordt/die schijnt wech te willen vlieghe) toch
Antwerpen in sijnen ouden fleur wil stellen / ende het
Scheldt sijn vrie Schipbaert verleen. Het dit veers-
ken inde middelste schildere.

*Ne precor hunc volucres flectat Cyllenius alas
O Princeps, cultamque sibi ne deserat urbem.*

Gedooght niet Prins, dat oyt Mercurius dese stadt
Verlaet, die hy soo lief van out tijts heeft gehadt.

Boven staet een Schip waer op een compas met twee ster-
wijfers staet. Dit deijts

Polus non sufficit vnus.

Niet alleen de Noordtsche spil;
Maer de Zuytsch' oock waert Godts wil.

Op de eene zijde hebt ghy in schildere de overbloedighede
met dit deijts boven.

Aurea securis reuocabit saecula belgis

FERNANDVS, priscumque decus ditaeque resumet

Mercibus omnigenis florens Antuerpia cultus

Largaque succedet secundo copia cornu.

Sa-

Saturni gulden tijt met alle sijn rijckdommen
Salons door FERDINAND (wie twijfelt) wedercommen,
Antwerpen sal weer corts in sijnen gulden schijn
Soo't voor den oorlogh was, door coopmanschappen sijn
En d'overvloedigheydt door haren gulden reghen
Sal seynden soo sy plaght, van boven haren seghen.

Beneden staet de figure van Comus Godt der Gastiche.

Ex opibus lauto nascuntur gaudia Como.

Moeder vande vrolijkheydt
Is de overvloedigheydt

**Op d'andere zijde staet in schilderpe de benauwte van de ar-
moede met dit deuyjs.**

*Idem compedibus Schaldim dabit ire solutis
Desuetasque iterum ponto decurrere puppes
Pauperies procul, & pallens abseedet egestas
Nec durum ulterius tractabit nauta ligonem.*

De schepen sullen weer gelijk sy pleghen vaeren.
De schippers sullen vry soo sy voor d'oorlogh waeren
Verlaeten schup en ploegh, en rijdende door't scheldt
T'Antwerpen brengen aen veel coopmanschap en geldt.
Quacy neeringh, quaden tijt, armoede, maegher kaecken
Door FERDINAND verjaeght, en sullen noyt gheraecken
Weer in dees rijcke stadt. Het suer is al voorby,
De soetigheydt compt aen, dus borghers maeckt u bly.

**Op de tinterste sijde staet het beeldt van de vernustigheydt met
dit teeken.**

Occultas solers industria repperit artes.

Die vernuft is en versint,
Veel verholen consten vint.

Aen de Munte.

Hebben de Hunters / den Peruaenschen silverbergh Potosi ghestelt.

Op de Noxt sijde.

Hebt boven op den Bergh in eenen boom hanghen het gulde
Blies.

Pretium non vile laborum: dat is/t' is de pijnre weert

Beteekent dat het gulde blies de moepte wel weert was die
Jasou daer om dede / ten tweeden dat de groote nutsaemheyt
van t' gelt den arbeyt der Hunters versoet.

Inden Bergh is rontom bereiert met eenighe stukken gelta/
hebbende s' Coninckr munte.

In midden een staet het belt des Coninckr op een stuck
gelt waer onder dit debys.

SOL & LVNA

HispaniarVM regi, DeasVents;

aVrI & argenti thesaVros.

Dat is.

Son en Maen, brenghen
aen Den Vorst Van Hispanien

HhILippVs

GoVt en sILVer Voorts

In t' midden sit Moneta dat is de Munte.

Dit debys daer onder.

aVrea perV, argenti fer potosi

ab aVrI & argenti & erIs MonetarIIs

DesertVr.

Dat is aldus.

Prins, V ter eeren, hebben Wy MVnters Van antWerpen
hler Dit geberghre Potosi gesticht.

Op

Op de ander sijde.

Boven staet Hercules dootslaende den Dzaeck om de
gulde Appelen van Hesperien te becomen.

Hier sit inde Smisse eenen Vulcanus smeedende op de
Smisse staet gheschreven.

Aurum potentius ignis

Fulmineo.

r'Gout ist, dat vermach

Meer als den blixem slach.

Boven de smisse staet dit deuyts/

argentifer potosi

ararIVM thesaVri perpetVI

nerVVs beLLo DatVr.

De goyt en silker-rycke (chatkiste van het peruaens'
potosi.

Is den Spaenschen Koninckx Legers CraCht.

Onder de Smisse.

Argenti locuples aurique pecunia vasis

Quas regi inferius gaudet ut auferretur Gazas

Mulciber artificii prospero sacrae Moneta.

Vulcanus ben ick die, de goudt en siluer platen

(Die onvolmaeckt en plomp, wt de perusche straten,

Den Spaensche Coninc cryght) met haemers en gewicht

En Conincklijke munt in dese Smis verlicht.

Aende poorte van het hof

van S. Michils.

Wort betoont datde Prince van ionckx hem begeeft tot
hoome werken.

Boben inden Landtweerde

Ardus per praecepta gloria tendit iter.

De deucht en siet geen hoogde aen//maer kiest meest ee steyle baec

Ardus, saxosa virtutis semita cliuo
Calcatur Fernande tibi, maleuada voluptas
Pellitur auspiciis Fida & virtute Minerua,
I felix comitante Dea, Sic itur ad astra
Hunc te sublimi qua tendet adorea templo,
Herculeoque manet non impar sama labori.

AL is den wech der Deucht vel rauw en steyle steenen,
Nochtans gaet gy hem op met onversaede beenen,
Onwinbaer Ferdinand, door Palladis bestier
Versmaect hy als een Helt het dertel lusten dier,
Gaet soo voorts onversaert Minerua sal u leyden
Tot op Olympi sop, daer sy met lauter meyen
Die daer in t huys van d'eer gedurich scheutich staen,
Sal stellen op u hooft, soo gy maer voorts wilt gaen,
En wacht geen minder croon als Hercules te dragen,
Die in u groene ienght helpt al u lasten dragen.

Op dander sijde naer het Casteel

Flexibus aligeri delasa, & cuspidi fixa
Vt cecidit magno sub Bellerophonte Megera.
Haud secus inuictis Fernandi robore, dira
Concideret harescos rabies dilapsaq, calo
Vnanimes tandem iungit concordia Belgas.

Bellerophon versloegh door sijn gevleughelt peert
Megera Leeuw in t hooft en fellen Draeck in steert,
Alsoo sal FERDINAND de Ketteryen vellen
En heel ons Nederlandt in peys en ruste stellen.

F I N I S.

Vidit Z. van Hontsum Canonicus Poenitentiarius
Antuerp. Lib. Censor.

